

Daengngoenz ndatfwdfwd youq dingjyaeuj, ra mbouj raen giz raemh, gou cijndaej ceh song ga roengz gyang mieng bae, sanq ndat. Haenznaz doiqnaj miz boux vunz ndeu daeuj, youq gyae’ gyang couh hemq coh Goenglah. De dwg daeuj ra Goenglah bae bang dajcae. Boux vunz dinfwngez dajcae ceiq ak Mbanjlaujsanh, vunz Mbanjbahngo z cungj naemj cingj Goenglah bae cae naz ranz bonjfaenh, ra seiz Goenglah yietbaeg, doxyaeng ndei seizlawz dajcae. Goenglah doq gwn haeux doq caeuq boux daeuj ra gangjgoj, ndawgyang, youh miz geij boux daj mbouj doengz haenznaz byaij gvaqdaeuj, Goenglah dapwnq ngoenzlawz bae cae naz le, cij rimhoz liz bae. Goengda caeuq Goenglah hix gwn haeux sat lo, gou sousib ndei duixdawh, Goenglah hix cang ek sat, caeuq banhaet mbouj doengz, baezneix dwg vuenh aen rauq——Cae naz le couhdwg rauq naz, rauq gij namh ndaw naz gaenq soeng haenx saeqnaeh、unqet bae, baenzneix gaiq naz cij ndaem baenz go’ gyaj, go’ gyaj cij majsang、langhva、okriengz.

Goenglah fwngz gaem bograuq, fwngz gaem cagvaiz, haet vaizndaem byaij bae naj, faenz rauq baek haeuj ndaw namh bae, youq laj nditndat, naez sinz hwnjdaeuj lumj va nei. Goenglah caeuq vaizndaem youq gyang naz baebae dauqdauq haujlai baez, daj gaiq naz neix daengz gaiq naz haenx, itcig daengz daengngoenz doekcongh, daihdeih bienqbaenz fuk veh raemxmaeg ndeu, cij dingz roengzdaeuj.

Haeuxcaeuz dauq ranz gwn, hong guh sat le, haeuxcaeuz couh mbouj yungh baenzneix gaenj lo, goengda caeuq Goenglah doq ndoet laeuj doq gangjgoj. Mwh caj gyoengqde gwn imq, goengda daiq gou bae soengq Goenglah okdou, daengz henz dah le, Goenglah couh vad fwngz heuh dou dauqma. Aen dienhdoengz Goenglah rongh myoxmwd ciuq gwnz rin baiz youq gyang dah haenx, yien vaizndaem yamq gvaq doenghgij rin haenx daengz doiqhamq. Gou yawj doiqnaj laepngaungau, cam goengda, raeuz caiq soengq yaep dem ba, mbwn baenzneix laep. Goengda naeuz mbouj yungh, Goenglah dwg dauq ranz, de sug roen ne, mbouj miz maz saeh. Yienzhaeuh coh giz rongh iqet byaijnwdnwd haenx hemq, lauxdoengz ha, yawj cingcu j o, gaej deng laemx youq henz loh bw. Sing riu Goenglah cienz gvaqdaeuj, naeuz,

明晃晃的太阳挂在头顶，找不到遮阴的地方，我只能双脚泡在水渠中，驱散一点春天的热气。对面的田埂上走来一个人，隔着老远就喊公拉的名字。他是来找公拉帮犁田的。作为老山屯犁田技术最好的人，巴俄屯的人都想请公拉来犁自家的田，抢在公拉休息的空隙，商量好犁田时间。公拉边吃饭边跟来人说话，其间，又有几个人从不同方向的田埂走过来，得到公拉应承的一个具体的犁田日期，才心满意足地离去。外公和公拉也吃完了饭，我将碗筷收好，公拉也给黑牛套好了工具，跟上午不同，这次换上耙子——犁田之后就是耙田，将田中已经疏松的土耙得细腻、柔软，这样一块田才真正能够孕育禾苗长高、开花、抽穗。

公拉一手把着耙柄，一手抓着牛绳，吆喝着指挥黑牛前进的方向与速度，耙齿扎进地里，在阳光下，溅起点点泥花。公拉和黑牛在田中来回回无数次，从这块田到那块田，直至太阳从头顶落到山后面去，大地变成一幅水墨画，才停下来。

晚饭是回家吃的，活干完了，晚饭就不用这么赶了，外公和公拉一边喝酒一边聊天。等到他们都酒足饭饱时，外公带着我送公拉出门，到了河边，公拉便摆手叫我们回去。公拉手电筒淡黄的光照在河中间排列的石头上，牵着黑牛踩着那些石头到了对岸。我看着对面一整块黑色，问外公，我们再送送吧，天那么黑。外公说不用，公拉是回家，他路熟着呢，不会有什么事的。然后朝着移动的小光点喊，老同啊，看清楚点，不要摔在路边哦。公拉的笑声传过来，说，不会的，放心，放心。唧唧唧唧的牛铃声渐渐远去，公拉和黑牛最终与黑夜融为一体。黑夜多么庞大，把一切都罩住了，我仰头看天空，只看到几只微弱的星星的眼。我跟外公说，下次要等月亮和星星都出来了才送公拉回家，这样就得看得见路了。外公说，下次也不一定有月亮和星星呀，就像今晚。我固执地说，会有有的。外公笑了，抚着我的头说，好吧，下次就听阿欢的。

很多年后，我依旧记得小时候的自己在等一个月光皎洁的夜晚，跟着外公走到岸边送公拉回家，月光能照出人的影子，公拉和黑牛循着月光往老山屯走，慢慢消失在我们的视线中。只是，这样的夜晚最终没有出现，很多个夜晚，都只有摇摇晃晃的外公送同样摇摇晃晃的公拉出门去。我越长 大，离开村子的时间越长，在村里读小学，到县城读初中、高中，然后又到更远的地方读大学，我的脚步越走越远。我这才明白，其实很多事在不经意间就已是最后一次了。

一年四季，朝里河不停歇地一直流淌，经过无数村庄，流向不知名的远方，巴俄屯和老山屯的日子也如流水般，潺潺向前。不知从什么时候起，老山屯也没有牛了，其实也不是老山屯没有牛，而是兰台村的田地都不再需要牛来犁了。犁田的牛被机器取代，朝里河的左岸右岸再也听不到吆喝声和牛铃声彼此唱和了。拖拉机发出轰鸣声，车轮压过田埂，去到以前牛马耕作的地方，喷着黑气带动锋利的铁齿扎进地里，不花多少时间，就把土地弄得细碎、平整，人们用锄头轻轻一扒，便能把种子种下去。

mbouj lau, cuengqsim, cuengqsim. Sing lingz vaiz gvanghdangh gvanghdangh yied bae yied gyae, Goenglah caeuq vaizndaem dauqdae j yawj mbouj raen saek di lo. Haemhlaep baenzneix gvangqlangh, cwgoemq sojmiz lo, gou ngiengx gyaeuj yawj mbwn, dan raen geij aen ndaundei q myox ndwi. Gou caeuq goengda naeuz, baezlaeng yaek caj ronghndwen caeuq ndaundei q cungj okdaeuj caiq soengq Goenglah dauqranz, baenzneix couh yawjraen roen lo. Goengda naeuz, baezlaeng hix aiq mbouj miz ronghndwen caeuq ndaundei q ha, couh lumj haemhneix. Gou euqgeuz naeuz, haengjdingh miz. Goengda riu lo, lumh gyaeuj gou naeuz, baenz, baezlaeng dingq Daegvuen.

Haujlai bi le, gou lij geiqndaej bonjfaenh mwh iq caj haemh ronghndwen ronghsag ndeu, caeuq goengda byaij daengz henz dah soengq Goenglah bae ranz, ronghndwen ciuq nga euz vunz okdaeuj, Goenglah caeuq vaizndaem ei rongh byaij bae coh Mbanjlaujsanh, dou menhmenh yawj mbouj raen. Hoeng, haemh baenzneix dauqdae j mbouj miz gvaq, haujlai haemh, cungj dan goengda bibi buengqbuengq soengq Goenglah bibi buengqbuengq okdou bae. Gou yied majhung, liz mbanj seizgan yied raez, youq ndaw mbanj doeg siujyoz, daengz ndaw singz doeg cuhcungh、gauhcungh, yienzhaeuh youh bae dieg engq gyae doeg daihhag, yamqdin gou yied byaij yied gyae. Gou cij rox, gizsaed haujlai saeh mbouj haeujsim gaenq dwg baez ceiq doeklaeng lo.

Daengx bi seiqgeiq, Dahcauzlij lae mbouj dingz mbouj duenh, ginggvaq haujlai aen mbanj, mbouj rox lae bae gizlawz gyae’ gyang, ndwenngoenz Mbanjbahngo z caeuq Mbanj-laujsanh hix lumj raemx lae nei, laecoco bae naj. Mbouj rox seizlawz hainduj, Mbanjlaujsanh hix mbouj miz vaiz lo, gizsaed hix mbouj dwg Mbanjlaujsanh mbouj miz vaiz, cix dwg reihnaz Lanzdaiz Cunh caiq mbouj aeu vaiz daeuj cae lo. Gihgi lawh vaiz cae naz, hamqswix hamqgvaz Dahcauzlij caiq hix mbouj ndaej nyi sing haet vaiz caeuq sing lingz vaiz lo. Dohlahgih yienghuhu, aen loekci nyaenx gvaq haenznaz, bae daengz dieg gaxgonq vaiz max dajcae de, hei qndaem hoenzngeungeu, faenzdiet soemraeh baek haeuj namh bae, mbouj geijlai nanz, couh cae namh saeqnaeh、bingz bwd bae, gyoengqvunz aeu gvak baez gvak, couh doek ceh roengzbae ndaej.